

**ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА
АУДИТ»**

Девіз: «Обліковий сучасно»

КОНКУРСНА НАУКОВА РОБОТА

на тему:

**«ОБЛІК ЗАТРАТ НА ВПРОВАДЖЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

Зміст

Зміст	2
Вступ.....	3
1.ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ЗАТРАТ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	5
1.1 Значення та роль інформаційних технологій в системі управління підприємством.....	5
1.2 Затрати на впровадження ІТ та їх класифікація	9
1.3 Система обліку затрат на впровадження інформаційних технологій	14
2. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАТРАТ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	18
2.1 Підходи до оцінки інформаційних технологій	18
2.2 Облік витрат на інформаційні технології за центрами відповідальності на підприємствах готельного комплексу	20
2.3 Напрями та шляхи удосконалення обліку витрат на інформаційні технології	24
Висновки.....	27
Список використаної літератури.....	29

Вступ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі в процесі функціонування підприємства виникає ряд задач, ефективне вирішення яких є запорукою стабільного розвитку. Це, наприклад, підвищення конкурентоспроможності, вміння швидко реагувати на зміни та оперативно приймати рішення в складних економічних ситуаціях, покращення зв'язків з клієнтами, партнерами, постачальниками, підвищення якості продукції, ефективності виробництва. При розв'язанні цих проблем необхідним є наявність достовірної інформації про економічну ситуацію, можливості конкурентів, потреби у ресурсах, стан виробництва і т.д. Інформаційні технології відіграють при цьому важливе значення, бо саме вони забезпечують швидкий та зручний доступ до потрібної інформації. На сьогодні для підприємства інформація є одним з найголовніших ресурсів, які необхідні для досягнення цілей діяльності.

Саме тому питання обліку та контролю затрат на впровадження інформаційних технологій є вкрай важливим для підприємства. Ефективна система обліку є базою для подальшого розвитку підприємства.

Вагомий внесок у вирішення зазначених проблем зробили вітчизняні вчені Івахненко С.В., Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І.І., Плєскач В.Л., Проте, ряд питань обліку затрат на впровадження інформаційних технологій потребує додаткового дослідження і розробок. До таких питань слід віднести виділення інформаційних технологій як окремого об'єкта обліку, дослідження особливостей застосування систем обліку інформаційних технологій та їх оцінки, виділення інформаційних технологій як об'єкта бухгалтерського обліку, специфіки класифікації затрат на їх впровадження, удосконалення системи інформаційного забезпечення управління впровадженням інформаційних технологій.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є удосконалення методики та організації обліку затрат на впровадження сучасних інформаційних технологій.

Для досягнення мети дослідження в роботі поставлені такі завдання:

- розкрити значення та роль інформаційних технологій у системі управління підприємства;
- визначити сутність поняття «інформаційні технології», їх класифікацію та основні складові;
- визначити місце інформаційних технологій в системі інформаційних технологій;
- описати сучасні методи оцінки інформаційних технологій;
- уточнити особливості обліку затрат за центрами відповідальності на підприємствах готельного комплексу;
- вдосконалити облік витрат на інформаційні технології;
- надати пропозиції щодо покращення системи обліку витрат ІТ на підприємствах готельного комплексу.

Об'єктом дослідження є затрати на впровадження інформаційних технологій на підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційних і методичних питань обліку та контролю затрат на впровадження інформаційних технологій.

Методи дослідження: наукове дослідження базується на використанні економічного, системного і порівняльного методів аналізу та синтезу. В процесі також використовувалися діалектичний метод.

Фактологічна основа роботи: праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань організації і методики обліку інформаційних технологій, нормативні документи, матеріали періодичних видань та науково-практичних конференцій.

Наукова новизна отриманих результатів. Результати наукового дослідження полягають у вирішенні важливої проблеми – удосконаленні системи обліку затрат на інформаційні технології шляхом врахування витрат на окремих субрахунках.

1.ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ЗАТРАТ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1 Значення та роль інформаційних технологій в системі управління підприємством

Інформація для більшості підприємств є не менш важливим ресурсом, ніж економічні, фінансові, технічні ресурси. Саме технології допомагають задовольняти інформаційні потреби людей в професійній діяльності.

Технологічний процес обробки інформації – це комплекс взаємопов'язаних операцій перетворення інформації, виконаних у певній послідовності від її виникнення до використання користувачами для досягнення поставленої мети.[1, с. 11]

Швидка обробка інформації є необхідною при прийнятті управлінських рішень. Інформаційні технології допомагають виконати обробку даних та представити інформацію у зручному вигляді, забезпечити задоволення нагальних інформаційних потреб користувачів, оперативний обмін інформацією та реагування на запити. Комп'ютер та ІТ розглядаються як засіб здійснення професійної діяльності фахівця.

Характерними для нової інформаційної технології є робота користувача в режимі оперативної взаємодії з даними; наскрізна інформаційна підтримка користувача на основі інтегрованої бази даних; безпаперовий процес підготовки документа, коли на папері фіксується тільки його кінцевий варіант. В умовах нової інформаційної технології стають можливими колективне формування та заповнення документів і адаптивна перебудова форм та способів подання інформації в процесі розв'язання завдань. [2]

В конкурентному середовищі важливим є захист інформації, наприклад, від зчитування чи пошкодження. Використання комп'ютерних програм, за допомогою яких отримати доступ до потрібної інформації можна лише через введення паролю, дозволяє захистити інформацію.

Інформаційні технології допомагають сформувати інформаційну систему на підприємстві. Інформаційна система –це сукупність технічних та програмних засобів зберігання, передачі, оброблення інформації в певній предметній області для досягнення мети. [1с. 10].

Впровадження сучасних технологій безсумнівно є позитивним кроком для підприємства. Сам процес впровадження ІТ можна представити у вигляді схеми (рис.1.1)

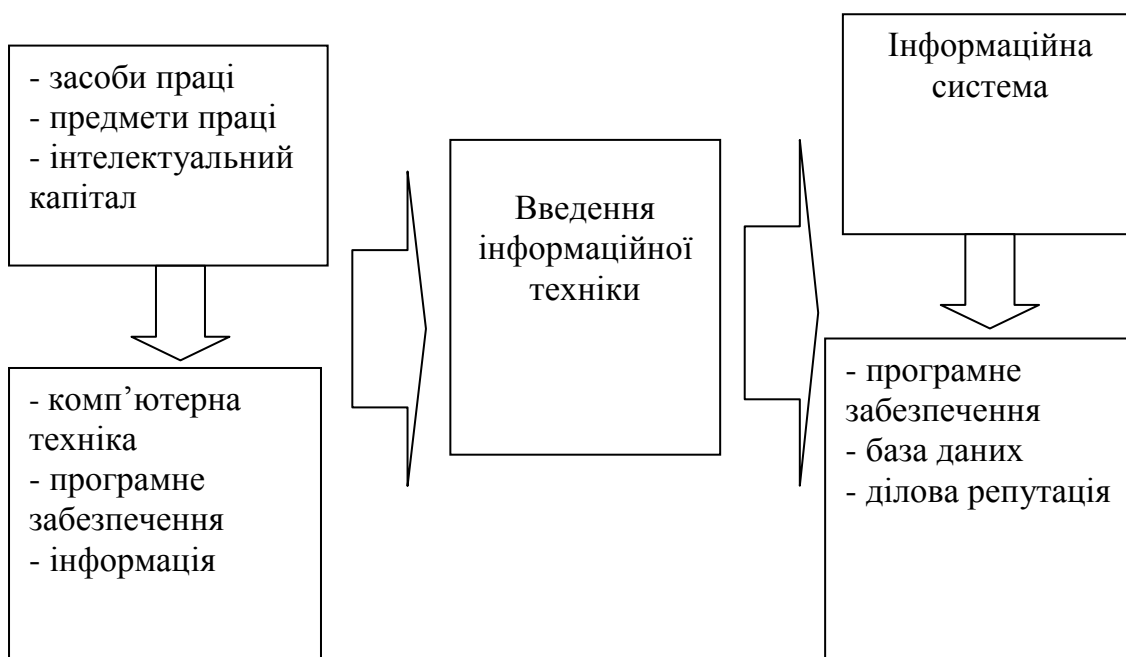

Рис.1.1 Процес впровадження інформаційних технологій

Інформаційні технології є важливим етапом на шляху до досягнення конкурентних переваг, які дозволяють:

- швидко, якісно і надійно виконувати отримання, облік, зберігання і обробку інформації;
- значно скоротити управлінський персонал підприємства, який займається роботою по збору, обліку, зберіганню і обробці інформації;
- забезпечити у потрібні терміни керівництво і управлінсько-технічний персонал підприємства якісною інформацією;
- своєчасно і якісно вести аналіз і прогнозування господарської діяльності підприємства;

- швидко і якісно приймати рішення по усіх питаннях управління підприємством. [3, ст. 5]

Значну роль інформаційні технології відіграють при формуванні ефективної системи бухгалтерського обліку. Прийняття Законів України “Про електронний документ і документообіг”, “Про електронний цифровий підпис”, перехід більшості підприємств на систему клієнт-банк, видача заробітної плати за допомогою пластикових карток, впровадження системи електронної здачі звітності – все це є нормативними і практичними передумовами для формування нової форми обліку, яка ґрунтується на використанні сучасних інформаційних розробок.[4]

Сучасний ринок програмного забезпечення пропонує багато програм для комп’ютеризації бухгалтерського обліку. Такими програмами є, наприклад, 1С:Бухгалтерія, БЕСТ, Галактика, 1С:Підприємство, які допомагають автоматизувати діяльність підприємств. Комп’ютер дозволяє виконувати операції, пов’язані з контролем наявних ресурсів, випущеною продукцією. Інформаційні технології є передумовою для формування електронної форми обліку, завдяки якій обробка та систематизація даних стає більш швидкою та оперативною. Також інформаційні технології забезпечують передачу інформації у зовнішній діловому середовищі, допомагають зробити процес організації більш цілісним, допомагають об’єднувати різні завдання в єдиний комплекс. Головна функція інформаційних технологій заключається в тому, що вони допомагають підвищити продуктивність праці при обробці та систематизації даних, звільнити персонал від рутинних операцій. Саме тому цьому аспекту приділяється багато уваги підприємствами. За останні 10 років багато компаній зробили достатньо значні інвестиції в інформаційні технології, намагаючись підвищити свою ефективність та конкурентоздатність.

Економічний ефект від впровадження інформаційних технологій можна представити у вигляді схеми [5] (рис. 1.2)

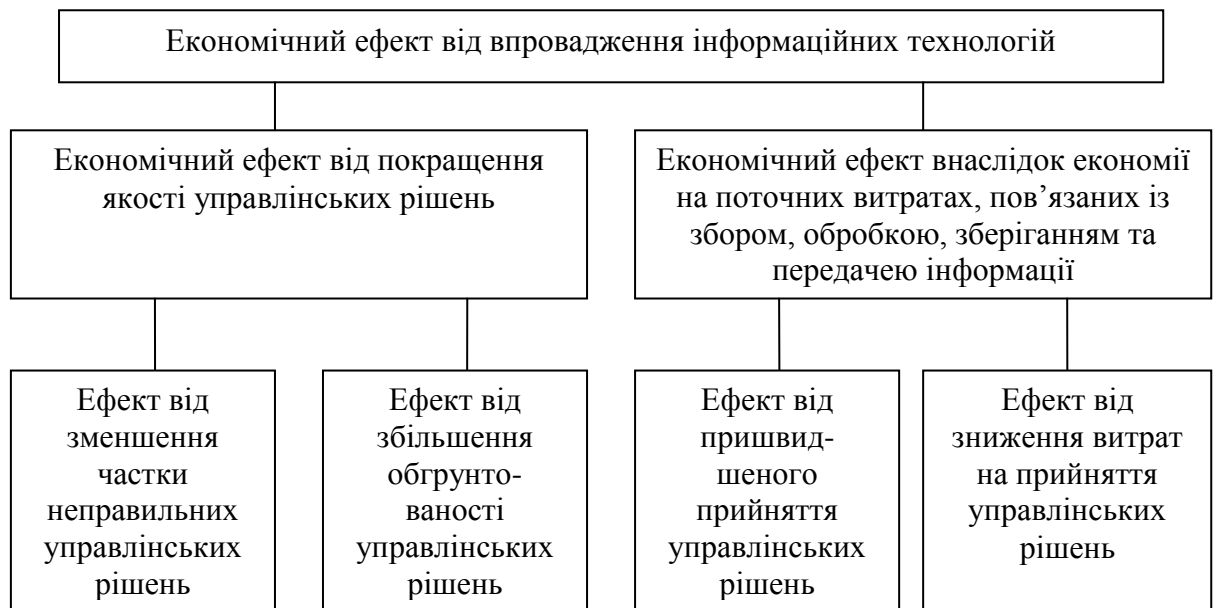

Рис.1.2 Економічний ефект від впровадження інформаційних технологій

Відіграють велике значення інформаційні технології на підприємствах готельного бізнесу. Сучасні технології є запорукою високого рівня обслуговування в діючих підприємствах готельного бізнесу. Формування єдиної інформаційної системи допомагає досягти поставлених цілей, прискорює ведення справ. Системи управління базами даних, електронні таблиці підвищують продуктивність праці персоналу, позбавляють необхідності друкувати та копіювати дані, а це в свою чергу зменшує витрати часу на виконувану роботу. Наявність мережі дозволяє виконувати безліч функцій, таких як розсилка службових повідомлень, працівники мають постійний доступ до інформації про клієнтів, кількість замовлень. З підключенням до мережі Інтернет зменшуються витрати на засоби зв'язку. Стає можливим он-лайн бронювання місць в готелі, отримання достовірної інформації про ціни, послуги, умови проживання. Зараз існує безліч спеціальних програм для бронювання місць в готелях, таких як Amadeus, Galileo, Sabre та Worldspan.

1.2 Затрати на впровадження ІТ та їх класифікація

Дослідження затрат на впровадження інформаційних технологій потребує визначення сутності інформаційних технологій та їх структурних складових. Щодо самого визначення терміну «інформаційна технологія» то тут існує багато підходів та поглядів. Згідно з держаним стандартом України ДСТУ 35 інформаційна технологія –це технологічний процес, предметом перероблення й результатом якого є інформація. Відповідно до визначення, прийнятого *ЮНЕСКО*, інформаційна технологія - це комплекс взаємозалежних, наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих опрацюванням і збереженням інформації; обчислювальну техніку і методи організації і взаємодії з людьми і виробничим устаткуванням, практичні додатки, а також пов'язані з усім цим соціальні, економічні і культурні проблеми.

На думку Івахненкова, інформаційні технології - це технології, які перетворюють вихідні дані у результатну інформацію, та які відображають величезну кількість різноманітних технологій у різних комп'ютерних середовищах і предметних галузях.[2]

На думку Терещенко, інформаційна технологія - системно організована для розв'язання задач управління сукупність методів і засобів реалізації операцій збору, реєстрації, передачі, нагромадження, пошуку, оброблення і захисту інформації на основі застосування програмного забезпечення, засобів обчислювальної техніки та зв'язку, а також засобів, за допомогою яких інформація пропонується клієнтам.[6, с.40]

Тлумачний словник з інформатики дає таке визначення інформаційної технології: інформаційна технологія - це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збір, зберігання, обробку, висновок і поширення

інформації для зниження трудомісткості процесів використання інформаційних ресурсів, підвищення їх надійності та оперативності.

Ми вважаємо, що термін «інформаційні технології» слід визначити наступним чином: інформаційні технології - це сукупність програмних та технічних засобів, які пов'язані з процесом збирання, обробки, зберігання та поширення інформації.

ІТ можна класифікувати за багатьма ознаками. Ось деякі з них:

За способом реалізації: традиційні та нові інформаційні технології.

За ступенем охоплення завдань управління:

- електронна обробка даних,
- автоматизація функцій управління,
- підтримка прийняття рішень,
- електронний офіс,
- експертна підтримка.

За класом реалізованих технологічних операцій

- робота з текстовим редактором;
- робота з табличним процесором;
- робота із СКБД;
- робота із графічними об'єктами;
- мультимедійні системи;
- гіпертекстові системи.

За обслуговуючими предметними сферами: бухгалтерський облік, банківська діяльність, податкова діяльність, страхова діяльність та інші. [6]
Інформаційні технології складаються з багатьох елементів, які взаємодіють між собою в процесі використання. На думку Плєскача В.Л. [1, с. 84] основними складовими інформаційних технологій є:

- організаційне забезпечення;
- правове забезпечення;
- технічне забезпечення;
- математичне забезпечення;

- програмне забезпечення;
- апаратне забезпечення;
- інформаційне забезпечення;
- лінгвістичне забезпечення;
- технологічне забезпечення;

Отже, інформаційні технології це сукупність певних складових, правильне функціонування яких є можливим при повній їх наявності. Тобто, інформаційні технології - це єдина система, яка покращує управління підприємством протягом всього життєвого циклу.

Від рівня управління затратами на ІТ залежить ефективність досягнення максимальної вигоди від їх впровадження. До затрат на інформаційні технології слід відносити витрати на планування, дослідження, облік, введення технологій. Існує багато методів врахування ІТ-витрат. На нашу думку, найдоцільнішою є модель, яка розроблена компанією Microsoft разом з Interpose, згідно з якою витрати поділяються на 2 групи: прямі та непрямі. До прямих належать витрати, які зазвичай враховуються при бюджетному плануванні. Це такі витрати: на апаратне та програмне забезпечення (купівля, оновлення нової техніки, програм), на управління (мережеве та системне адміністрування), на розробку та на телекомунікації (засоби зв'язку). До непрямих витрат належать витрати, які не піддаються плануванню і часто навіть не враховуються. Вони становлять більшу частину ІТ витрат. До них належать: користувальницькі витрати (персональна підтримка, помилки і прорахунки) та прості (витрати, пов'язані з виходом з ладу обладнання). Структуру ІТ-витрат представлено у вигляді діаграми (рис.1.3)

Проте слід відзначити, що в системі бухгалтерського обліку немає такого поняття, як інформаційні технології. І так як в системі обліку немає окремих рахунків для витрат на ІТ, то формування інформації щодо інформаційних технологій згідно з національними стандартами в

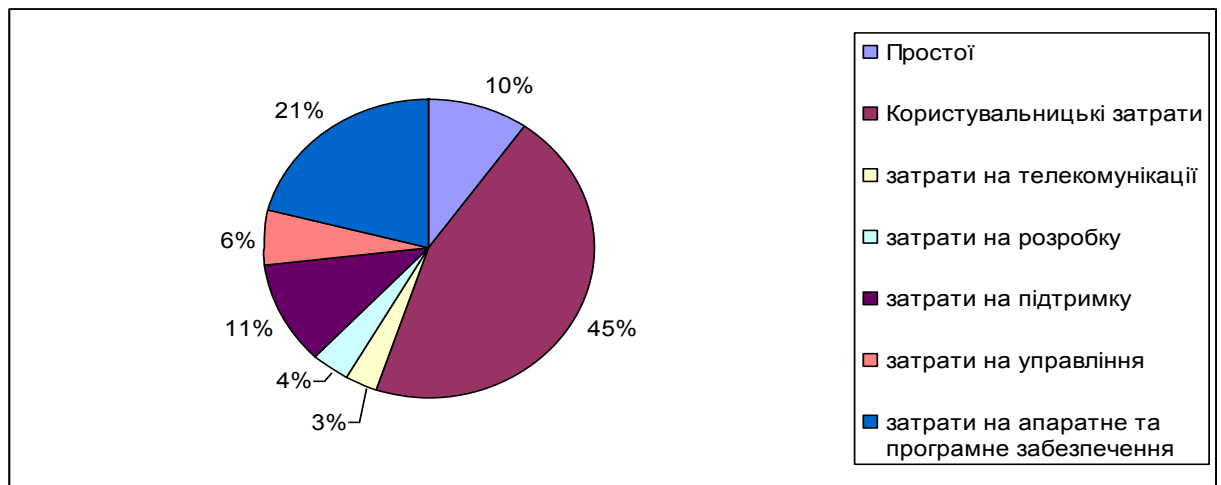

Рис.1.3 Структура витрат на інформаційні технології бухгалтерського обліку П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» й П(С)БО 16 «Витрати» здійснюється на різних рахунках бухгалтерського обліку (рис 1.4)

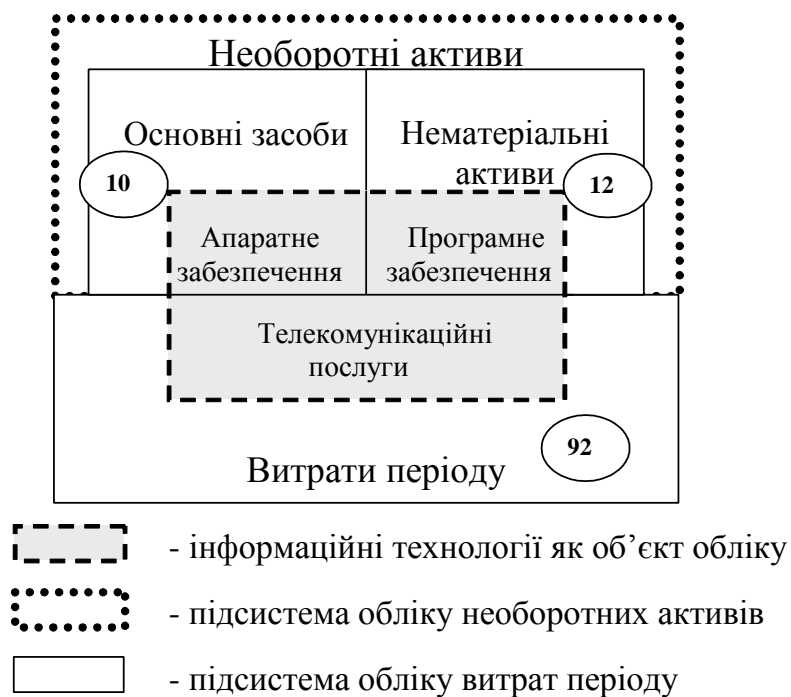

Рис.1.4 Місце інформаційних технологій у системі бухгалтерського обліку

Витрати на інформаційні технології складають значну частку всіх витрат підприємства. Проте сучасна система обліку та контролю витрат на ІТ не є досконалою та потребує доробки. Проблеми, які виникають при обліку апаратного, програмного забезпечення та інших видів ІТ-витрат перешкоджають ефективному впровадженню технологій на підприємстві.

Основні проблеми при управлінні затратами на реалізацію інформаційних технологій:

- 1) відсутність взаємозв'язку між плануванням інвестицій в інформаційні технології і стратегічними цілями підприємства;
- 2) неузгодженість планової і бухгалтерської моделей. Однією з важливих проблем управління впровадженням інформаційних технологій є відсутність тісного зв'язку між системою обліку і бюджетуванням;
- 3) відсутність методики формування узагальненої інформації в системі обліку;
- 4) відсутність в обліку чіткого розмежування затрат на впровадження інформаційних технологій у структурних підрозділах підприємства. В системі обліку немає такого поняття як інформаційні технології, також відсутні регістри обліку, які б містили інформацію про затрати на впровадження інформаційних технологій;
- 5) недосконалість системи контролю затрат на впровадження інформаційних технологій; [7]
- 6) проблема, пов'язана з питанням як відображати придбану комп'ютерну техніку – єдиним комплексом чи обліковувати за окремими видами устаткування;
- 7) відображення в обліку витрат на Інтернет. Це є проблемним питанням, так як на практиці підприємства не використовують жодного з документів, які б могли підтвердити позитивний вплив використання Інтернету на прибуток. Крім того, проблемним є зловживання та використання Інтернету в особистих цілях.

Організація системи контролю затрат на впровадження інформаційних технологій повинна передбачати наступні об'єкти контролю:

- 1) обґрунтованість лімітів та бюджетів затрат на впровадження інформаційних технологій;
- 2) дотримання затверджених лімітів та бюджетів затрат на впровадження інформаційних технологій;

- 3) дотримання термінів впровадження інформаційних технологій;
- 4) бухгалтерський облік затрат на впровадження інформаційних технологій;
- 5) виконання функціональних обов'язків посадовими особами підрозділів задіяних в процесах впровадження інформаційних технологій.[8]

1.3 Система обліку затрат на впровадження інформаційних технологій

Сучасний етап розвитку характеризується використанням технологій майже в усіх організаціях. Значну частку серед витрат на інформаційні технології складають витрати на комп'ютерну техніку. Комп'ютери застосовуються майже в усіх галузях економіки, в бюджетних та приватних установах. Використання комп'ютерної техніки передбачає значні витрати, як і на саму техніку, так і на її утримання, ремонт. До того ж, з часом комп'ютери піддаються не тільки фізичному, а й моральному зношенню, тобто виникають додаткові витрати на модернізацію. Всі ці витрати мають обліковуватися згідно податкового та бухгалтерського законодавства. Так як комп'ютер складається з багатьох компонентів (монітор, «миша»,клавіатура, системний блок), то виникає питання – як обліковувати, цілим комплексом чи кожний об'єкт окремо. Кожна зі складових комп'ютера має різний термін служби, порядок використання і тому по-різному переносить свою вартість на витрати підприємства. Тоді як при обліку витрат на придбання ноутбуків таких питань не виникає. Згідно П(С)БО 8 [9] , об'єкт основних засобів - це: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій. Персональний комп'ютер є об'єктом основних засобів та обліковується на рахунку 104 «Машини та обладнання».

При обліку окремих складових комп'ютера системний блок також відноситься до основних фондів та обліковується на рахунку 104, клавіатура та мишка відносяться до МШП та обліковуються на рахунку 22, монітор може бути і основним засобом і МНМА. Постановою №332 від 4 квітня 2001

р. визначені граничні суми витрат на різне устаткування та обладнання. Згідно цієї постанови гранична сума витрат на персональний комп'ютер (системний блок, монітор, клавіатура, маніпулятор "миша") складає 7200 грн. [10]

Щодо витрат на модернізацію обладнання, то згідно пункту 14 П(С)БО 7 [9] первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Залишкова вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів. Первісна (переоцінена) вартість основних засобів може бути збільшена на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням і ремонтом об'єкта, визначену в порядку, встановленому податковим законодавством.

На підприємстві важливе місце мають і витрати на Інтернет та на пристрої, які забезпечують доступ до нього, а саме модеми або мережеві карти (у разі підключення до локальної мережі). У нових комп'ютерах зазначені пристрої вже можуть бути вмонтованими, проте досить часто їх доводиться купувати окремо. Залежно від виду пристрою та його вартості можливі три варіанти його відображення в бухгалтерському обліку:

- **варіант 1** – обліковувати як окремий об'єкт основних засобів;
- **варіант 2** – розглядати витрати на його придбання як модернізацію комп'ютера, до якого він підключається;
- **варіант 3** – обліковувати у складі малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА).

У бухгалтерському обліку витрати на Інтернет залежать від того, з якою метою здійснювався доступ до Інтернету. Такі витрати включаються до адміністративних витрат, або підключення до Інтернету проведено з метою забезпечення збуту продукції, зазначені витрати можна включити до витрат на збут. [11]

Облік витрат на програмне забезпечення має не менш важливе значення. Згідно з п. 4 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [12], нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Комп'ютерна програма не має матеріальної форми, та може бути ідентифікована, отже є нематеріальним активом. Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо існує ймовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, а його вартість можна достовірно визначити (п.6 П(С)БО 8) [12]. Використання комп'ютерної програми передбачає отримання майбутніх економічних вигод. Щодо її вартості, то придбана комп'ютерна програма відображається у балансі в складі нематеріальних активів за первісною вартістю (складається з ціни придбання та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з її придбанням і доведенням до стану, в якому вона придатна для використання за призначенням) відповідно до п. 11 ПБО 8 [12]. Мінфін України у листі «Щодо відображення в бухгалтерському обліку вартості придбаних ліцензій і комп'ютерних програм» зазначає, що вартість придбаних ліцензій та комп'ютерних програм (за умови відповідності критеріям визнання активів існує ймовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена) відображається у складі інших нематеріальних активів.[13]

Відразу після придбання комп'ютерна програма обліковується на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а після введення в експлуатацію – на субрахунку 125 «Авторське право й суміжні з ним права» (якщо підприємству передано авторські права за авторським договором) чи субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи» (якщо підприємство отримало програму без отримання авторських прав). Тобто господарські операції будуть відображатися наступним чином:

Придбано комп'ютерну програму Дт 154 – Кт 631

Введено програму в експлуатацію Дт 127 – Кт 154

або якщо придбано авторські права на комп'ютерну програму

Придбано комп'ютерну програму Дт 154 – Кт 631

Введено програму в експлуатацію Дт 125 – Кт 154

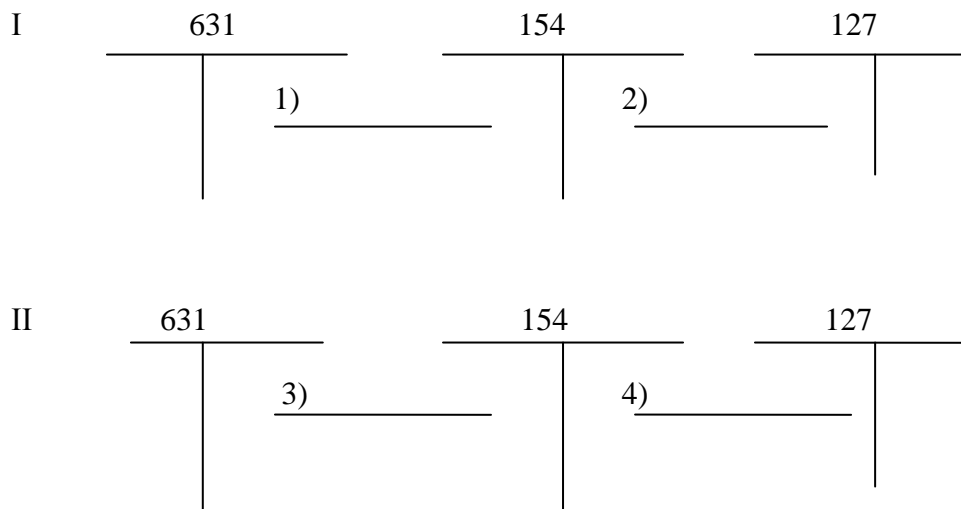

Рис.1.5 Схема придбання комп'ютерної програми

де I варіант: 1 - купівля комп'ютерної програми;

2 – комп'ютерну програму введено в експлуатацію;

II варіант: 1 - купівля комп'ютерної програми разом з авторськими правами;

2 – введення комп'ютерної програми в експлуатацію;

Частину витрат на інформаційні технології складають витрати на дослідження та розробку ІТ-технологій, які згідно п.9 П(С)БО 8 не визнаються нематеріальним активом [12], а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

2. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАТРАТ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1 Підходи до оцінки інформаційних технологій

Інформація є основним ресурсом для управління будь-якою організаційною структурою. Від наявності інформації залежить ступінь ефективності роботи організації і тому частка витрат на інформаційні технології на підприємствах з роками тільки збільшується. Застосовується 2 методи введення інформаційних технологій: перший заснований на вдосконаленні існуючої техніки, її покращення, другий – це введення нової техніки замість застарілої.

Проте не завжди новітні технології та встановлені програми гарантують отримання позитивного ефекту від їх впровадження. Тому керівники підприємств проводять економічну оцінку впроваджуваним інформаційним технологіям. Проте економічна оцінка ефекту від їх впровадження часто або взагалі не проводиться, або може проводитися керівником на підставі інтуїції чи досвіду. Це не дозволяє в повному обсязі врахувати можливість отримання економічного результату чи понесення зайвих витрат. На сьогодні існує достатньо велика кількість підходів до оцінки інформаційних технологій на підприємстві та в бухгалтерському обліку. Оцінка ІТ – це складний процес, який вимагає витрат часу та праці. Підприємство зіштовхується з багатьма проблемами на шляху до оцінки ефективності ІТ-технологій, тому керівництво фірми часто відмовляється від оцінювання впроваджуваних технологій. Але успішне його визначення допомагає поліпшити управління фірмою та вдосконалити інформаційну систему, запобігти непотрібним витратам.

Вибір методу оцінки залежить від самого підприємства, його особливостей, від кількості наявної інформації про впроваджувану технологію. На сьогодні для визначення ефективності ІТ проектів

застосовується три основні методики: якісні, фінансові та імовірнісні. (рис.2.1)

Кожні з цих методів мають як і плюси, так і мінуси. Якісні, або евристичні методи характеризуються тим, що вони містять в собі, крім кількісних, і якісні оцінки. Також вони враховують фактори ризику, оцінюють ефективність окремих підрозділів підприємства. За допомогою даної методики можна вибрати, які характеристики є найбільш важливими для даного підприємства. Фінансові методи є класичними, вони найчастіше використовуються в практиці, але вони враховують лише грошові потоки, які вимагають точності. Імовірнісні методи оцінюють ймовірність ризиків, але потребують значних затрат часу.[14]

Якісні методики		
Balanced Scorecard Збалансована система показників		Information Economics Інформаційна економіка
Фінансові методики		
Return on Investment Середньостатистична зворотність інвестицій	Total Cost of Ownership Сукупна вартість володіння	Economic Value Added Економічна додана вартість
Імовірнісні методики		
Real Options Valuation Справедлива ціна опціонів		Applied Information Economics Прикладна інформаційна економіка

Рис.2.1 Методики до оцінки ефективності інформаційних технологій

Узагальнюючи всі методи, можна виділити три основні етапи оцінки ІТ-технологій:

1 етап – Оцінка затрат на інформаційні технології. На даному етапі враховуються всі витрати, які несе підприємство, впроваджуючи технології. Сюди можна віднести витрати на транспортування, доставку, придбання технологій, витрати на укомплектування та установку та інші затрати.

2 етап – Оцінка вигод від впровадження ІТ-технологій. Підприємство самостійно обирає метод оцінки, при цьому необхідно враховувати вплив зовнішніх факторів для повноти та достовірності оцінки.

3 етап – Оцінка економічної ефективності проекту. На цьому етапі відбувається безпосереднє визначення економічної ефективності проекту. Метод визначення економічної ефективності підприємство обирає самостійно.[14]

Також існують спеціальні компанії та організації, які проводять послуги з консультування щодо впровадження інформаційних технологій. Однією з таких є компанія «Ernst&Young», яка веде свою діяльність в Україні з 1991 року. Послуги компанії ґрунтуються на передовому досвіді та знаннях. Компанія сприяє керівництву організацій в наступних питаннях:

- розробка та розвиток стратегії ІТ;
- створення системи збалансованих показників у галузі ІТ;
- вдосконалення процесу управління ІТ;
- побудова і модернізація ІТ-процесів;
- консультації у сфері ІТ-аутсорсингу;
- контроль якості ІТ-послуг та їх відповідності стратегії ІТ.

В процесі оцінки ефективності ІТ даною компанією вирішуються наступні задачі:

- оцінювання поточного стану інформаційних технологій на підприємстві;
- визначення недоліків;
- окреслення можливих шляхів вдосконалення;
- безпосередня розробка інформаційних технологій. [15]

2.2 Облік витрат на інформаційні технології за центрами відповідальності на підприємствах готельного комплексу

Функціонування підприємства на сучасному етапі неможливо представити без застосування інформаційних технологій, використання яких прямо пов'язане з підвищенням ефективності роботи як кожного менеджера окремо, так і компанії в цілому. Це прямо впливає на конкурентноздатність

компанії на сьогоднішньому ринку. Це стосується також і підприємств готельного бізнесу. Використання комп'ютерних мереж, Інтернету та інтернет-технологій, програмні продукти наскрізної автоматизації всіх бізнесів-процесів готелю сьогодні не просто питання лідерства і створення конкурентних переваг, але і виживання на ринку в найближчому майбутньому. [16, с.170]

Тому важливим є і питання про облік витрат в готельному бізнесі. На шляху до ефективної системи обліку важливим є врахування витрат за центрами відповідальності. Це надає змогу працівникам та бухгалтерам отримувати більш повну інформацію про витрати на підприємстві. [17, с.42]

Найважливішим елементом управлінського обліку за центрами відповідальності є можливість організувати нормування, планування та власне облік витрат виробництва з метою управління та контролю. [18]

Центр відповідальності – це сегмент діяльності підприємства, в якому встановлено персональну відповідальність керівника за показники діяльності, які він повинен контролювати. Центр відповідальності представляє собою частину системи управління підприємством і як будь-яка система має свій вхід та вихід. На вході формуються витрати сировини, матеріалів, напівфабрикатів, робочого часу та різних видів послуг. На виході формується продукція (роботи, послуги), яка переходить в інший центр відповідальності або реалізується на сторону.[17, с. 45]

Створення системи управлінського обліку витрат на основі “центрів відповідальності” зумовлює децентралізацію структури підприємства в цілому та управлінських функцій, зокрема. Децентралізована система управління витратами підприємства, на думку більшості науковців, є набагато ефективніша аніж централізована.

Загальними особливостями інформаційних технологій готелів є автоматизація процесів планування, обліку і управління основних напрямків діяльності готелю. Тому загалом їх можна розглядати як інтегровану сукупність наступних основних підсистем: управління фінансами, управління

матеріальними потоками, управління обслуговуванням, управління якістю, управління персоналом, управління збутом, аналіз фінансів, собівартості, оборотних коштів, управління маркетингом і т.д.[16, с.171]

Облік витрат за центрами відповідальності дозволить більш оперативно управляти та контролювати витрати як на інформаційні технології, так і на всі витрати в цілому на підприємстві.

У бухгалтерському обліку собівартість готельних послуг формується на рахунку 23 “Виробництво”, до якого можуть відкриватися окремі субрахунки, наприклад, рахунок 231 «Основна діяльність», рахунок 232 «Супутні послуги», рахунок 233 «Додаткові послуги». Далі собівартість готельних послуг з рахунків основного виробництва буде списуватися шляхом віднесення на рахунок 903 “Собівартість реалізованих робіт послуг” з аналогічною деталізацією по центрах виникнення. Облік інших витрат операційної діяльності готелю ведеться на рахунках 91, 92, 93, 94. [19]

Витрати на інформаційні технології будуть відображатися на 91, 92, 93, 94 рахунках, залежно від їхнього призначення та використання. Згідно класифікації, інформаційні технології поділяються на апаратне забезпечення, програмне забезпечення, комунікаційне забезпечення та інші інформаційні технології. Купуючи об’єкти основних фондів, підприємства здійснюють капітальні інвестиції. Апаратне забезпечення (комп’ютерна техніка, оргтехніка), програмне та комунікаційне забезпечення при купівлі підприємством відображається як придбання основних засобів (капітальні інвестиції), після чого зараховується до складу основних засобів на рахунки 104 «Машини та обладнання» чи 109 «Інші основні засоби». Програмне забезпечення буде обліковуватися або на рахунку 127 «Інші нематеріальні активи» або на 125 «Авторське право та суміжні з ним права». Для більш зручного та систематизованого обліку рекомендуємо виділити окремі субрахунки, наприклад, 104.1 «Комп’ютерна техніка», 104.2 «Оргтехніка», 127.1 «Програмне забезпечення бухгалтерського обліку», 127.2 «Програмне

забезпечення для автоматизації виробничого процесу», 1273 «Програмне забезпечення для автоматизації збуту».

Відповідно для нарахування амортизації цих необоротних активів зручним є виділення відповідних окремих субрахунків: рис.2.2

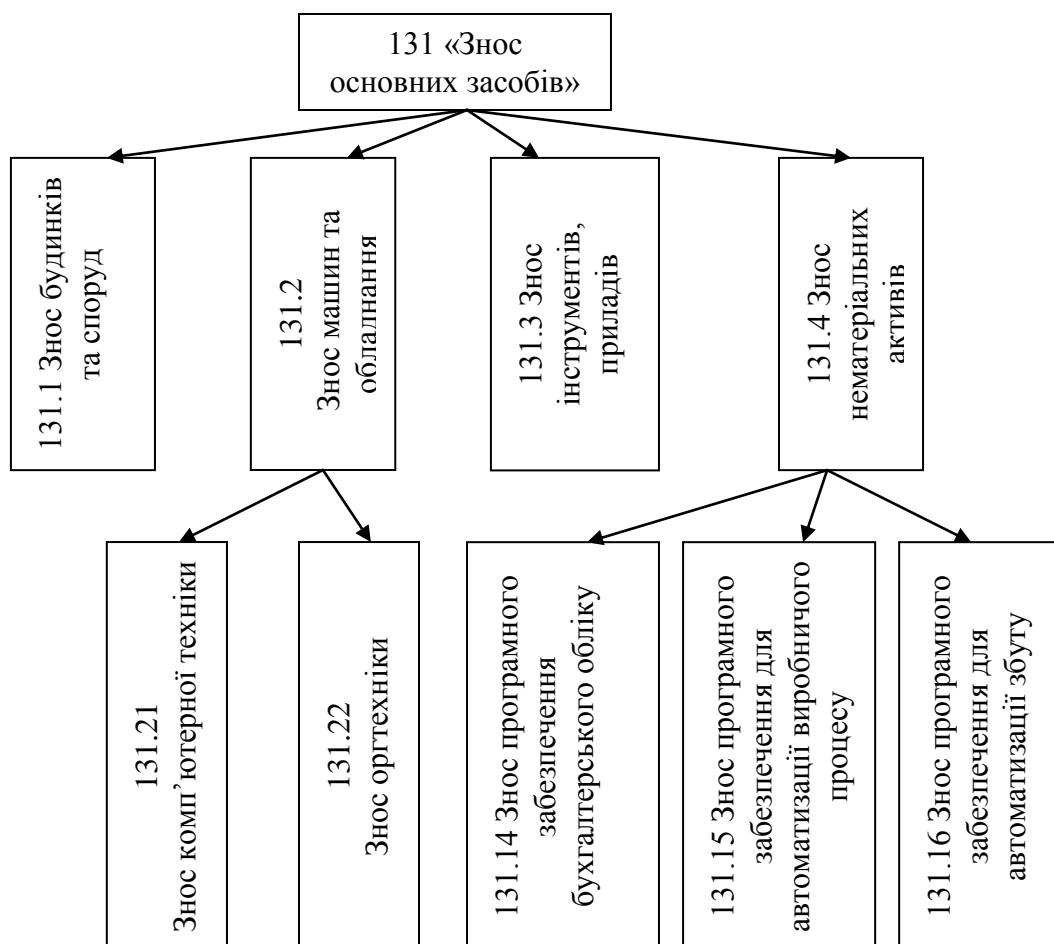

Рис.2.2 Знос основних засобів

Загальновиробничі витрати - це витрати на обслуговування і управління виробництвом, тому відповідно до обліку витрат за центрами відповідальності, нарахований знос основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення буде обліковуватися на дебеті рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Відповідно на дебеті рахунку 92 «Адміністративні витрати» буде списуватися знос техніки адміністративного призначення та програмне забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку. На рахунку 93 «Витрати на збут» буде списуватися збут техніки збутового призначення та програмне забезпечення для автоматизації збуту.

Побудова обліку витрат за центрами відповідальності допомагає поглибити інформацію про сутність та причини затрат, оперативно реагувати на наслідки господарської діяльності, ефективно контролювати витрати підприємства, розробляти, спільно з керівниками центрів відповідальності концепцію стратегічного управління витратами на основі об'єктивної й обґрунтованої інформації про їх виникнення. [18]

2.3 Напрями та шляхи удосконалення обліку витрат на інформаційні технології

Кожне підприємство в своїй щоденній діяльності використовує інформацію. Проте для різних підприємств потрібен різний обсяг інформації для управління, який визначається багатьма факторами: видом підприємства, розміром, розвиненістю, кількістю зв'язків з іншими організаціями. Ефективне функціонування підприємств готельного комплексу на сучасному етапі неможливе без застосування інформаційних технологій. ІТ-технології на підприємствах готельного бізнесу дозволяють зробити обмін потрібною інформацією швидким та зручним, зменшують можливість допущення помилок при врахуванні потреб клієнтів, пришвидшити та покращити якість обслуговування.

Ефективно організований облік витрат на інформаційні технології допомагає збільшити економічну ефективність від її впровадження. Проте сучасний стан системи обліку даних витрат містить певні недоліки та потребує доробки і вдосконалення. Повне врахування первісної вартості ІТ дозволить сформувати більш точну інформацію про діяльність організації. До повної собівартості проекту мають входити витрати на дослідження, розробку, купівлю, встановлення, комплектацію технологій. Тобто повна собівартість має містити в собі всі затрати, пов'язані з купівлею певного об'єкту, включаючи як постійні, так і змінні витрати.

Первісну вартість інформаційних технологій можна розрахувати за формулою:

$$З = З_p + З_k + З_{з/п}$$

де $З_p$ - разові затрати на купівлю інформаційних технологій

$З_k$ – затрати на комплектацію технологій

$З_{з/п}$ – затрати на заробітну плату фахівцям з інформаційних технологій за налагодження та обслуговування (плюс податки та збори з заробітної плати)

В бухгалтерському обліку такого поняття як «інформаційні технології» не існує. Для врахування повної собівартості ІТ-технологій необхідним є виділення інформаційних технологій як окремого об'єкта обліку. Це зумовлюється багатьма причинами: по-перше, частка витрат на інформаційні технології має тенденцію збільшуватись з роками, по-друге, окреме врахування витрат на ІТ дозволить покращити інформаційну систему організації, сформувати більш достовірну інформацію про активи підприємства. Згідно плану рахунків бухгалтерського обліку витрати на інформаційні технології враховуються на 3 різних рахунках: основні засоби, нематеріальні активи та витрати періоду. Врахування подібних витрат на окремому рахунку збільшило б точність інформації про витрати, тому для отримання більш детальної інформації, на нашу думку, слід ввести субрахунок 156 «Впровадження інформаційних технологій». На 156 субрахунку будуть обліковуватися витрати на впровадження інформаційних технологій, тобто витрати на комп'ютерну, оргтехніку, програмне забезпечення та інші. Ці окремі складові можна обліковувати на окремих субрахунках. Облік інформаційних технологій матиме вигляд:

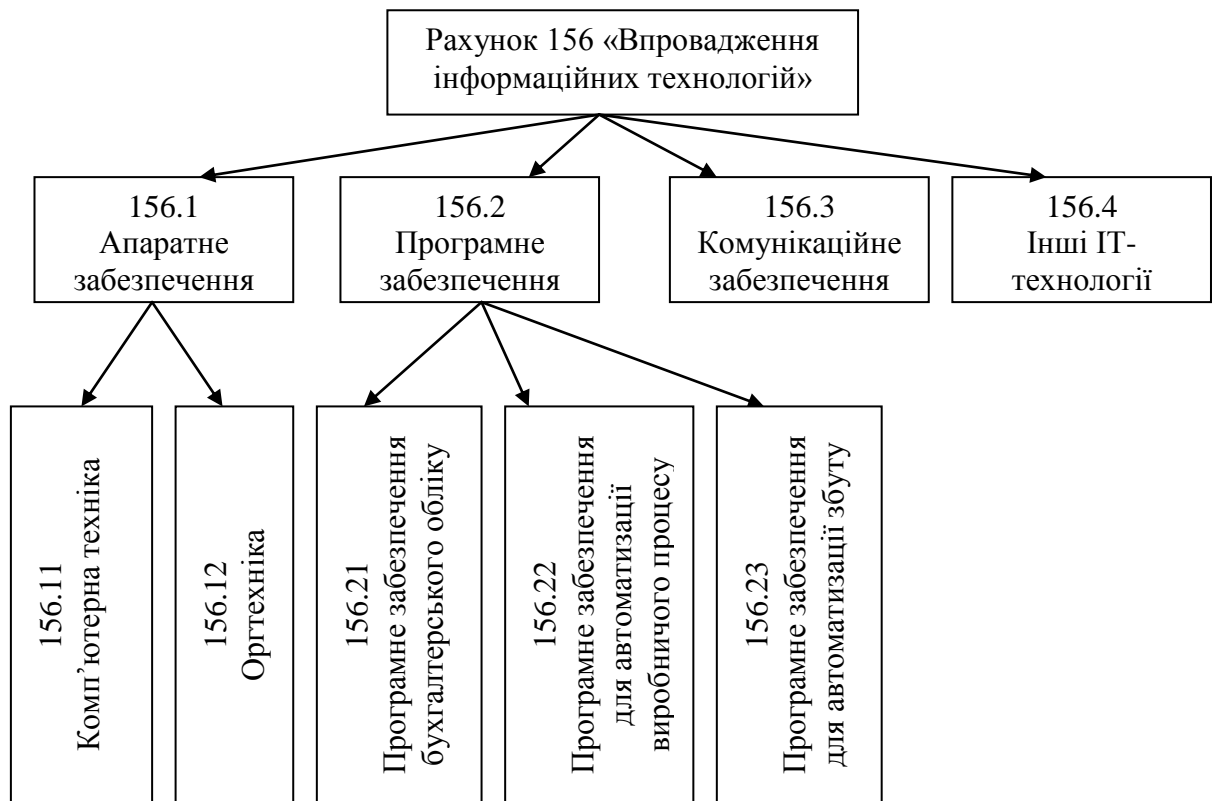

Рис.2.3 Облік витрат на впровадження інформаційних технологій

Запропоновані нами пропозиції щодо удосконалення обліку витрат на впровадження інформаційних технологій дозволять більш повно формувати інформацію про витрати на ІТ-техніку, дозволять спростити систему обліку та зробити більш ефективним впровадження інформаційних технологій на підприємстві.

Висновки

У роботі розглянуто питання обліку затрат на інформаційні технології, визначено значення та місце інформаційних технологій в управлінні підприємством, автоматизації бухгалтерського обліку, уточнено особливості здійснення обліку інформаційних технологій в розрізі центрів відповідальності на підприємствах готельного комплексу, зроблено пропозиції щодо вдосконалення обліку ІТ.

В роботі проаналізовано думки вчених щодо поняття інформаційних технологій, наведені класифікації та уточнено саме визначення терміну: інформаційні технології - це сукупність програмних та технічних засобів, які пов'язані з процесом збирання, обробки, зберігання та поширення інформації.

Інформаційні технології допомагають пришвидшити роботу працівників, пов'язану з використанням, обробкою та систематизацією інформації, зменшують витрати часу. Автоматизація бухгалтерського обліку допомагає зменшити ймовірність виникнення помилок та понесення витрат при виробництві. Головна функція ІТ – підвищення продуктивності праці.

Також в роботі проаналізовано підходи до оцінки інформаційних технологій, розкриті особливості обліку, наведені основні проблеми та перешкоди при обліку інформаційних технологій. Однією з найважливіших проблем обліку витрат на інформаційні технології є відсутність такого поняття в обліку та окремих рахунків для врахування затрат.

Для врахування повної вартості ІТ-технологій необхідним є виділення інформаційних технологій як окремого об'єкта обліку. Згідно плану рахунків бухгалтерського обліку витрати на інформаційні технології враховуються на різних рахунках, проте врахування подібних витрат на окремому рахунку збільшило б точність інформації про витрати, і тому для отримання більш детальної інформації на нашу думку доцільно було б ввести субрахунок 156 «Впровадження інформаційних технологій», на якому обліковувалися б

витрати на впровадження інформаційних технологій, тобто витрати на комп'ютерну, комунікаційну техніку, програмне забезпечення та інші. Ці окремі складові можна обліковувати на окремих субрахунках 156.1 «Апаратне забезпечення», 156.2 «Програмне забезпечення», 156.3 «Комунікаційне забезпечення», 156.4 «Інші інформаційні технології».

Ми вважаємо, що ці пропозиції щодо удосконалення обліку дозволять більш повно формувати інформацію про витрати на інформаційні технології, дозволять спростити систему обліку та зробити більш ефективним впровадження інформаційних технологій на підприємстві у майбутньому.

Список використаної літератури

1. Плєскач В.Л. Інформаційні технології та системи: Підруч. для студ. екон. спец./ Плєскач В.Л., Рогушина Ю.В., Кустова Н.П. – К.: «КНИГА», 2004.-520 с.
2. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. /С.В. Івахненко – 4-ге вид., випр. – К.: Знання, 2004. – 348 с [Електронний ресурс] - <http://pidruchniki.ws/>
3. Інформаційні системи і технології на підприємствах: Конспект лекцій (для студентів і слухачів ФПО та ЗН спеціальності "Економіка підприємства") - Укл. В.М. Охріменко, Т.Б. Воронкова. – Харків: ХНАМГ, 2006.- 185 с.
4. Несходовський І.С. Електронний облік як основний напрям удосконалення інформаційного забезпечення системи управління / Несходовський І.С. // ВІСНИК ЖДТУ – 2010 - № 3 (53)- С.73-77.
5. Малиновський, М.Ф. Гончар, А.В. Дзюбіна. Оцінка та впровадження інноваційних інформаційних технологій на машинобудівних підприємствах / Малиновський, М.Ф. Гончар, А.В. Дзюбіна // Науковий вісник.- 2008 - вип. 18.8 - С.278-283.
6. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2004. — 187 с. http://buklib.net/component/option,com_jbook/Itemid,99999999/catid,138/
7. Бузак Н.І. Бюджетування, облік і контроль затрат на впровадження сучасних інформаційних технологій / Бузак Н.І. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №3 (93) –С. 29-32
8. Ладигенська В.О. Внутрішньогосподарський контроль затрат на впровадження інформаційних технологій на підприємстві/ Ладигенська В.О. [Електронний ресурс] – [<http://udau.edu.ua/library.php?pid=971>]
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»
10. Постанова № 332 – постанова КМУ від 04.04.01 р. № 332 «Про граничні суми витрат на придбання автомобілів, меблів, іншого обладнання та

устаткування, мобільних телефонів, комп'ютерів державними органами, а також установами та організаціями, які утримуються за рахунок державного і місцевих бюджетів».

11. Даниленко О.І. Інтернет-витрати підприємства: оподаткування та облік [Електронний ресурс] / О.І. Даниленко. –Режим доступу: <http://ligazakon.ua>.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»
13. Мінфін України у лист «Щодо відображення в бухгалтерському обліку вартості придбаних ліцензій і комп'ютерних програм» від 13.07.2009 р. № 31-34000-20-10/18896
14. Бузак Н.І. Економічна оцінка інформаційних технологій / Бузак Н.І. // Вісник ЖДТУ – 2010/ - № 3(53) – С.29-32/
15. «Ernst&Young» [Електронний ресурс] - www.ey.com/ukraine
16. Роглев Х.Й. Основи готельного менеджменту. Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2005. - 408 с.
17. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник – 2-е вид., доп. і перероб. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця.–Житомир:ПП “Рута”, 2002. - 480 с.
18. Іванечко П.М.Облік витрат за “місцями виникнення” та за “центрами відповідальності” як основа побудови управлінського обліку витрат / Павло Іванечко // Галицький економічний вісник. - 2009. - № 2. - С.139-143.
19. Несторенко І.В. Організаційно-методологічні аспекти обліку готельних послуг / Несторенко І.В., Дергільова Г.С. // Економічний простір – 2008.- №14.-С.109-115.
20. Лисиця В.І./ Облік затрат на впровадження інформаційних технологій/Лисиця В.І.; Ромашко А.С.[Електронний ресурс]// Теорія і практика сучасної економічної науки: проблеми та шляхи вирішення: матеріали економічної наукової інтернет-конференції. - Тернопіль, 2011. - 208 с., с.96-97 Доступ до ресурсу:

http://www.economy-confer.com.ua/full_article/1069